

ПРИТУЛЯК

Наталія Миколаївна
fin_an@ukr.net

УДК 657.37:[330.133.7:334.78]

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ЯК
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС
ВІДОБРАЖЕННЯ ВАРТОСТІ КОМПАНІЇ

КІНАХ

Ірина Ігорівна
Kinahira@ukr.netINTEGRATED REPORTING AS
INFORMATIONAL RESOURCE OF THE
COMPANY VALUE REFLECTIONк.е.н., доцент, ДВНЗ
"Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана"студент, ДВНЗ "Київський
національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана"

У статті визначена сутність, мета і значення інтегрованої. Крізь призму бізнес-процесів, пов'язаних із використанням всіх видів капіталу, досліджені можливості інтегрованої звітності у розкритті інформації про спроможність економічного суб'єкту утворювати вартість.

В статті определена сущность, цель и значение интегрированной отчетности. Сквозь призму бизнес-процессов, связанных с использованием всех видов капитала, исследованы возможности интегрированной отчетности в раскрытии информации о способности экономического субъекта создавать стоимость.

In the article essence, purpose and meaning of the integrated reporting are defined. With the help of related to the different capital types business processes the possibilities of integrated reporting of information disclosure about the liability of economic entity for value generation are explored.

Ключові слова: інтегрована звітність, вартість компанії, фінансові та нефінансові показники, стейкхолдери

Ключевые слова: интегрированная отчетность, стоимость компании, финансовые и нефинансовые показатели, стейкхолдеры

Keywords: integrated reporting, company value, financial and non-financial indicators, stakeholders

ВСТУП

В умовах зростаючої геополітичної напруги, накопичення та невирішеності екологічних проблем, обмеженості природних ресурсів зростає затребуваність в поглибленій інформації про діяльність економічного суб'єкта. Необхідність пошуку джерел вирішення назрілих проблем робить процес зміни підходів до формату надання і розкриття даних про функціонування підприємницької структури природним, оскільки передбачає врахування актуальних тенденцій зовнішнього середовища та інформаційних запитів з боку зацікавлених осіб.

Через те, що економічні суб'єкти включені в багатопланову систему взаємовідносин із соціумом, успіх їх бізнесу можливий лише за умов його відповідності очікуванням зацікавлених сторін, максимального врахування їх вимог та інтересів, в т.ч. відносно «прозорості» звітності. Саме тому ідея інтегрованої звітності, яка полягає в гармонізації існуючої моделі розкриття інформації, стає все більш популярною.

В останні роки проблеми і перспективи розвитку цієї інноваційної моделі звітності активно досліджуються в працях вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі обліку, управління, аналізу і аудиту: Атамас П. [1], Безверхого К.В. [2], Герасімової Л.М. [3], Давидюк Т.В. [4], Єфімової О.В. [5], Костирко Р.О. [6], Маліновської Н.В. [7] та ін. Однак новизна та практична значущість інтегрованої звітності, необхідність її популяризації та адаптації до діяльності вітчизняних підприємств, актуалізує необхідність подальших досліджень в цій темі.

МЕТОЮ СТАТТІ є висвітлення ролі інтегрованої звітності у відображенні інформації про фундаментальні фактори утворення і підвищення вартості економічного суб'єкта, що сприятиме якості прийняття рішень всіма користувачами.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою роботи є такі загальнонаукові методи, як: аналіз, синтез, деталізація, узагальнення, порівняння, систематизація, метод хронологічного аналізу тощо. Методика дослідження полягала в узагальненні наукових знань в галузі корпоративної звітності, обґрунтуванні необхідності розвитку нового підходу до звітності.

РЕЗУЛЬТАТИ

За Міжнародним стандартом інтегрованої звітності «*інтегрована звітність*» являє собою стисле відображення того, як стратегія, управління, результати та перспективи компанії в контексті зовнішнього середовища ведуть до створення вартості у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі» [8]. Щоб максимально відповідати інформаційним потребам ключових користувачів, нова форма звітності покликана враховувати екологічні та соціальні фактори, якість корпоративного управління, більш повно відображати наслідки прийнятих рішень у довгостроковій перспективі, сприяти забезпеченню загальної стійкості господарюючого суб'єкта. Метою її формування є облік стратегічних цілей та всіх видів ризику, необхідних для прогнозування розвитку економічного суб'єкта і визначення його здатності до

створення вартості.

Серед основних причин виникнення і розвитку інтегрованої звітності називають:

1. *Глобалізацію світової економіки*, негативним наслідком якої протистала концепція стійкого розвитку¹ та іманентні їй інструменти інформаційного забезпечення зацікавлених користувачів: спочатку екологічна та соціальна звітність, потім звітність в сфері стійкого розвитку, і, на кінець, інтегрована звітність.

2. *Зміни у способах оцінки бізнесу*. Якщо раніше основною метою підприємницької діяльності була максимізація прибутку, то тепер, – максимізація ринкової вартості компанії. З свого боку, розуміння того, що справжня вартість бізнесу вимірюється не лише тими вигодами, які він приносить власникам, а й корисністю для всього суспільства, призвело до впровадження у практику принципів соціальної відповідальності, обумовило необхідність пошуку адекватних інформативних показників та форм їх представлення.

3. *Виникнення процедурно-цільового підходу до сутності бухгалтерського обліку*, основним призначенням якого стає задоволення інформаційних запитів широкого кола осіб, зацікавлених в діяльності економічного суб'єкту. В результаті відбувається зміщення акценту з контрольної функції обліку на комунікаційну, формування нових інформаційних вимог стейкхолдерів, виникнення нетипових об'єктів обліку та методів їх оцінки.

4. *Появу інституціональних інвесторів* (страхових та пенсійних фондів) та їх добровільне слідування принципам соціально відповідального інвестування, що стало причиною посилення затребуваності інформації про соціально-екологічні наслідки діяльності об'єкта капіталоукладень з метою зниження інвестиційних ризиків.

5. *Світову фінансово-економічну кризу*, яка викрила невідповідність фінансової звітності інформаційним вимогам зацікавлених користувачів через відсутність в ній даних, необхідних для оцінки перспектив розвитку компанії [7].

6. *Суттєві зміни в складі ринкової вартості компанії*, які визначили необхідність розширення спектру звітної інформації і включення до її складу як фінансових, так і нефінансових факторів створення вартості. Адже згідно багатьох експертних даних, фінансові та матеріальні активи підприємницької структури утворюють лише незначний відсоток її ринкової вартості (19 % у 2009 р. проти 83 % у 1975 р.), тоді як вся інша її частина представлена нематеріальними активами, більшість з яких не відображається в традиційній звітності [10, с. 276-277].

З огляду на те, що основною метою сучасної компанії є максимізація ринкової вартості, основним призначенням інтегрованої звітності є розкриття достовірної інформації про сукупність процесів її створення. Така необхідність відображення цілісної картини щодо умов та наслідків ведення підприємницької діяльності, обумовила наступне фундаментальне по-

ложення інтегрованої звітності: представлення даних про всі види використовуваного капіталу і формування націй основі інформаційного забезпечення, достатнього для оцінки вартості, згенерованої бізнесом і втіленої у фінансовому, виробничому, інтелектуальному, людському, соціальному та природньому капіталі.

Але капітал не є фіксованою величиною. Він збільшується, зменшується або трансформується з одного виду в інший, змінюючи при цьому свою вартість, у результаті різного роду бізнес-процесів, які представляють наступним чином:

1. *Бізнес-процеси управлінської діяльності* включають: внутрішні системи, структури, процедури, принципи, зобов'язання правила підприємницької поведінки, визначення стратегічних цілей, засобів їх досягнення, забезпечення контролю тощо. Результати функціонування системи впливають на всі види капіталу.

2. *Бізнес-процеси інвестиційно-фінансової діяльності* передбачають владні повноваження відносно здійснення інвестицій та прийняття рішень щодо фінансування, в результаті чого відбувається вплив на процес прирощення усіх видів капіталу.

3. *Бізнес-процеси ринкової діяльності* призводять до змін вартості соціального та мережевого капіталу завдяки маркетинговій та збутової політики, результати якої визначають лояльність споживачів та ринкову частку компанії.

4. *Бізнес-процеси операційної діяльності* безпосередньо забезпечують створення доданої вартості, впливають на всі види капіталу, оскільки охоплюють: кадрову політику (залучення, вивільнення персоналу, його стимулювання, мотивацію, підвищення кваліфікації); виробничу політику (випуск продукції, використання матеріальних, інтелектуальних, фінансових та інших ресурсів), комунікаційну політику (співпраця з постачальниками, кредиторами, інвесторами та ін. контрагентами).

5. *Бізнес-процеси інноваційної діяльності* спрямовані на кардинальне удосконалення бізнес-моделі компанії, а саме: на впровадження нових видів продуктів, процесів; зниження витрат; економію ресурсів; вихід на нові ринки та ін., що справляє вплив на всі види капіталу [11, с.12-13].

На підставі визначення основних характеристик сфер діяльності та використовуваних підприємницькою структурою видів капіталу в інтегрованій звітності відображається цілісна інформація про її спроможність утворювати і підвищувати вартість:

а) безпосередньо для себе, як рівень віддачі на інвестиції та результат діяльності;

б) для зацікавлених осіб та суспільства;

в) протягом тривалого часу з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

У зв'язку із цим, інтегрована звітність консолідує дані фінансової та нефінансової звітності, але не зводиться до їх простого комбінування. Вона надає широкому колу зацікавлених користувачів уявлення про результати використання різного роду капіталів в процесі підприємницької діяльності крізь призму застосовуваної бізнес-моделі, обраного стратегічного напрямку розвитку та здійсненого внеску в соціаль-

¹ *Стійким вважається такий розвиток, який «задовольняє потреби теперішнього покоління без підризу ресурсних можливостей задоволення потреб майбутніх поколінь»* [9].

но-екологічний розвиток території присутності.

Однак в умовах високого рівня розвитку фінансових ринків та посиленої конкуренції за ресурси на ринку капіталів все більшої значущості набуває ринкова вартість економічного суб'єкту – ключовий показник, на який, головним чином, орієнтується корпоративне управління. Це обумовлено тим, що він: балансує інтереси основних суб'єктів (стейкхолдерів), здійснюючих вплив на компанію (акціонерів, керівництво, працівників, споживачів); є ефективним засобом контролю дій корпоративного менеджменту з боку акціонерів та інвесторів; інтегрує цілі та задачі різних департаментів, відділів та ін. підрозділів економічного суб'єкту; гармонізує поточні та перспективні цілі його розвитку; відображає результат всіх прийнятих фінансових рішень; є найбільш всеохоплюючим критерієм ефективності використання капіталу. Це універсальний показник, який інтегрує в собі різні економічні, фінансові та нефінансові фактори і може бути використаний як керівництвом компанії, так і зовнішніми зацікавленими особами – інвесторами, кредиторами, клієнтами, партнерами.

Але вартість утворюється не лише в межах компанії, а й в процесах її взаємодії із зовнішнім оточенням, що характеризується певними економічними умовами, технологічними змінами, соціальною структурою, екологічною обстановкою; побудови взаємовідношень із різними зацікавленими сторонами (працівниками, покупцями, постачальниками, бізнес-партнерами, місцевим співтовариством); використання наявних ресурсів, які здатні приносити дохід, а тому є основою створення і підвищення вартості. Саме тому у звітності представлена система показників, згрупованих за: *економічною складовою* (показники створеної та розподіленої прямої економічної вартості, включаючи доходи, операційні витрати, виплати працівникам, постачальникам сировини і фінансового капіталу, благодійні внески та інші соціально відповідальні інвестиції, прибуток); *екологічною складовою* (результативні показники як вхідних потоків (наприклад, ефективність використання сировини, енергії, води), так і вихідних потоків (обсяги викидів забруднюючих речовин; розмір штрафів та санкцій за недотримання екологічного законодавства, впровадження систем утилізації відходів; витрати, пов'язані із охороною навколишнього середовища); *соціальною складовою* (чисельність працівників, плінність кадрів, безпека на робочому місці, рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності, рівень оплати праці, сума заборгованості з її виплати; навчання, освіта, підвищення кваліфікації; вплив продукції компанії на здоров'я та безпеку споживачів та ін.).

Даний спектр інформації робить очевидним факт того, що інтегрована звітність виходить за межі традиційного бухгалтерського обліку, а тому є звітністю більш високого рівня, яка від інших форм відрізняється наступними перевагами:

а) консолідує фінансові та нефінансові дані, що характеризують взаємозв'язки та взаємозалежності між бізнес-моделлю економічного суб'єкту, зовнішнім контекстом його діяльності, очікуваннями зацікавлених сторін та ресурсами, що використовуються;

б) визначає ступінь дотримання компанією прин-

ципу «триєдиного підсумку» по екологічним, соціальним та економічним аспектам діяльності економічного суб'єкту;

в) на основі основних своїх складових забезпечує можливість оцінки факторів, що впливають на стійкий розвиток компанії; розробку управлінських рішень щодо підвищення відповідальності за розподіл різного роду ресурсів, за використання соціального, природного, кадрового та ін. видів капіталу;

г) має стратегічний фокус та орієнтацію на майбутнє, оскільки включає інформацію про потенціал компанії, перспективи її подальшого розвитку;

д) забезпечує прозорість, об'єктивність, правдивість відображення даних про підприємницьку діяльність, її результати, перспективи розвитку, унаслідок чого підвищує довіру з боку зацікавлених користувачів;

е) є інформаційною основою у формуванні цілісного уявлення про діяльність компанії, її спроможність забезпечувати стійкість, створювати вартість.

Можливість виконання ключового для підприємництва завдання залежить від обраної бізнес-моделі – основи його функціонування, побудова якої включає механізм залучення різних видів капіталу (вхідних ресурсів (inputs)), сам процес здійснення бізнес-діяльності (business activities), в результаті якого відбувається конвертація вхідних ресурсів у вихідні продукти (outputs), що призводить до певних результатів (outcomes) у вигляді впливу на капітали [12, с. 8-9]. З огляду на те, що бізнес-модель спрямована на створення вартості, інтегрована звітність описує цей процес, висвітлюючи інформацію про: зовнішнє середовище, яке впливає на економічний суб'єкт; використовувані ресурси і взаємовідносини, на які впливає підприємницька структура; способи її взаємодії з навколишнім оточенням та капіталами в процесі створення вартості. Остання для цілей інтегрованої звітності визначається з посиланням на широке коло взаємодій, видів діяльності, взаємовідносин, причин і результатів в доповнення до тих, які пов'язані лише із змінами фінансового капіталу, тобто розглядається в більш широкому контексті вартості, створюваної у всіх капіталах.

На цій основі інтегрований звіт надає більш повну картину результатів підприємницької діяльності, висвітлюючи дані про суттєві елементи створення вартості та взаємовідносини між ними. В першу чергу, мова йде про задіяні в даному процесі види капіталу, від яких залежить не лише минуле, а й майбутнє створення вартості, що пояснює необхідність представлення у звіті найбільш детальної інформації саме про способи та результати використання фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціального, природного капіталів, про здійснений на них вплив з боку підприємницької структури.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведення дослідження дозволяє зазначити, що інтегрована звітність є новим способом комунікаційної взаємодії бізнес-одиниці із суб'єктами інформаційного запиту, оскільки:

а) сприяє формуванню більш комплексного та ефективного підходу до корпоративної звітності,

який передбачає відображення повного набору факторів, суттєво впливаючих на спроможність економічного суб'єкту створювати вартість у часі та об'єднує в собі інші види звітності;

б) забезпечує можливість врахування безперервної взаємодії між ESG-факторами і фінансовими показниками при прийнятті рішень, які враховують особливості утвореного зв'язку між вартістю та стійкістю бізнесу і, в результаті цього визначають довгострокові результати його діяльності;

в) покращує підзвітність та управління, пов'язане з формуванням, використанням та нагромадженням різного роду капіталів (фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціального, природного) – ключових факторів утворення вартості, а також створює основу для правильного розуміння взаємозалежності між ними;

г) забезпечує процес прийняття зважених рішень всіма користувачами відносно їх дій, спрямованих на створення вартості в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Однак, у практиці ведення вітчизняного бізнесу спостерігається нерозуміння ролі та місця інтегрованої звітності в організації менеджменту та корпоративного управління². Неналежне ставлення до складання та оприлюднення корпоративної звітності, низький рівень її якості та верифікації, недостатня транспарентність і підзвітність суспільству переконують, що керівникам вітчизняних підприємств ще тільки належить зрозуміти, що інтегрована звітність є відправною точкою в справі вдосконалення системи корпоративного управління, оскільки фокусує увагу на невідчутних активів, значущість яких у забезпеченні високої прибутковості та вартості, інвестиційної та споживчої привабливості, сталого розвитку, підвищення репутації і довіри зі сторони соціуму важко переоцінити.

Список використаних джерел

1. Атамас П. Интегрированная корпоративная отчетность: проблемы внедрения / П.И. Атамас // Академический обзор. – 2015. – №1(42). – С. 78-85.
2. Безверхий К.В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства / К.В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 3 (65). – С. 8-14.
3. Герасимова Л.Н. Интегрированная бухгалтерская отчетность: преимущества и перспективы развития / Л.Н. Герасимова // Аудит и финансовый анализ. – 2014. – №4. – С.33-35.
4. Давидюк Т.В. Роль управлінського обліку в формуванні нефінансової та інтегрованої звітності // Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Одеський нац. екон. ун-т, 2016. – С.49-52.
5. Ефимова О.В. Отчет об устойчивом развитии как новая форма корпоративной отчетности компании / О.В. Ефимова // Аудиторские ведомости. – 2014. – №8. – С.36-47.
6. Костирко Р.О. Интегрована звітність у забезпеченні корпоративної соціальної відповідальності компаній / Р.О. Костирко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка". – 2015. – Випуск 1 (45). Т.2. – С. 305-310.
7. Малиновская Н.В. Интегрированная отчетность: информационное значение, принципы составления: монография. – М.: Финансовый университет, 2015. – 160 с.
8. Международный стандарт интегрированной отчетности: [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://ir.org.ru/attachments/article/108/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf
9. Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development // Undocuments.net. – URL: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
10. Панков Д.А., Круподерова А.А. Модель стоимостной оценки «человеческого капитала-функции» и методика его отображения в составе интегрированной отчетности бюджетных организаций // Economics and Management. – 2014. – № 3. – С.273-291.
11. Когденко В.Г., Мельник М.В. Интегрированная отчетность: вопросы формирования и анализа // Международный бухгалтерский учет. – 2014. – №10(304). – С. 2-15.
12. Соловьева О.В. Тенденции развития корпоративной отчетности: интегрированная отчетность // Международный бухгалтерский учет – 2013. – №35(281). – С.1-15.

² Так, якщо в прогресивному світі 80 % з великих компаній готує і публікує інтегровану звітність, то в Україні питома вага таких підприємств менша навіть 10 %.